

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 18SKomp/9/2022
Identifikačné číslo spisu: 9622200202
Dátum vydania rozhodnutia: 25. januára 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Pavol Nad'
Funkcia: predseda senátu
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:9622200202.1

UZNESENIE

Kompetenčný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky zložený z predsedu JUDr. Pavla Nad'a a členov JUDr. Eleny Berthotyovej, PhD., Mgr. Dušana Čima, JUDr. Jaroslavy Fúrovej, JUDr. Nory Halmovej, JUDr. Jany Haluškovovej, Mgr. Michala Novotného (sudca spravodajca) a prof. JUDr. Juraja Vačoka, PhD., v kompetenčnom spore medzi Okresným súdom Bratislava IV (sp. zn. 11 C 27/2022) a Krajským súdom v Prešove ako správnym súdom (sp. zn. 2 S 64/2021), vo veci žalobkyne: Rímskokatolícka farnosť sv. Martina, Lemešany, IČO: 42 088 151, Lemešany 80, zastúpenej: Sýkora - advokátska kancelária, a.s., IČO: 47 256 206, Zoborská 13, Košice, proti žalovanému: Okresný úrad Prešov, odbor výstavby a bytovej politiky, Nám. mieru 3, Prešov, za účasti ďalšej účastníčky: Národná diaľničná spoločnosť, a.s., IČO: 35 919 001, Dúbravská cesta 14, Bratislava, zastúpenej advokátskou kanceláriou: GARAJ & Partners s.r.o., IČO: 35 951 125, Jozefská 3, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia žalovaného z 24. apríla 2018 o náhrade za vyvlastnenie, takto

r o z h o d o l :

Na prejednanie veci je daná právomoc správneho súdu.

O d ô v o d n e n i e

I.

Predmet konania vo veci

1. Žalobkyňa bola (do roku 2018) vlastníčkou pozemkov v k. ú. H., na časti ktorých leží stavba diaľnice D1, ktorej vlastníčkou je ďalšia účastníčka. Tá sa vo februári 2018 podľa § 24e zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov a zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim v znení neskorších predpisov domáhala, aby žalovaný tieto časti pozemkov vyvlastnil. Žalovaný tomuto návrhu vyhovel a

rozhodnutím z 24. apríla 2018 jednak (I.) podľa § 13 ods. 2 písm. b) prvého bodu zákona č. 282/2015 Z. z. vyvlastnil presne vymedzené časti jednotlivých pozemkov vo vlastníctve žalobkyne v prospech ďalšej účastníčky, na ktorú prechádzalo vlastnícke právo k nim právoplatnosťou tohto rozhodnutia, a jednak (II.) podľa § 13 ods. 3 písm. a) cit. zák. určil náhradu za vyvlastnenie, ktorú mala ďalšia účastníčka zaplatiť žalobkyni jednorazovo.

2. Žalobkyňa podala na Krajskom súde v Prešove žalobu, ktorú označila ako „Správna žaloba“, a v jej žalobnom návrhu sa domáhala, aby správny súd zrušil uvedené rozhodnutie žalovaného „vo výroku II. o určení náhrady za vyvlastnenie“. Správny súd najskôr rozsudkom č. k. 2 S 50/2018-134 z 23. mája 2019 tejto žalobe vyhovel a uvedené rozhodnutie zrušil. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky však rozsudkom sp. zn. 8 Sžk 29/2019 z 30. septembra 2021 zrušil tento jeho rozsudok a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení okrem iného uviedol, že „správnu žalobou sa možno na príslušnom správnom súde domáhať preskúmania zákonnosti rozhodnutia v časti výroku o náhrade za vyvlastnenie v zmysle § 13 ods. 3 bez toho, aby bolo nutné toto rozhodnutie/výrok preskúmať v odvolacom administratívnom konaní. V predmetnej veci tak nejde o rozhodnutie vylúčené zo súdneho prieskumu v zmysle § 7 písm. a/ S. s. p.“. Následne zdôraznil, že sama požiadavka na vyššiu náhradu za vyvlastnenie sa v zmysle § 13 ods. 3 písm. a) zákona č. 282/2015 Z. z. uplatňuje na civilnom súde, avšak predmetom prieskumu v správnom súdnictve zostávajú prípadné nedostatky v administratívnom konaní orgánu verejnej správy.

II.

Kompetenčný spor

3. Po tomto zrušení Krajský súd v Prešove ako správny súd uznesením č. k. 2 S 64/2021-35 z 3. marca 2022 postúpil vec Okresnému súdu Bratislava IV. Zo zrušujúceho rozsudku kasačného súdu vyvodil, že spor o vyššiu náhradu nie je možné riešiť v správnom súdnictve. Tá je totiž podľa judikatúry (citoval judikát R 57/2019) z jeho právomoci vyňatá a je predmetom občianskeho súdneho konania.

4. Okresný súd Bratislava IV s postúpením nesúhlasil, preto predložil vec kompetenčnému senátu. Po zopakovaní priebehu konania a citácii podstatných častí uznesenia správneho súdu uzavrel, že žalobkyňa v podanej žalobe nežiada len vyššiu náhradu za vyvlastnenie, ale že v nej namieta aj procesné nedostatky v konaní žalovaného. Sama žalobkyňa pred okresným súdom zdôraznila, že svoju žalobu chcela podať ako správnu žalobu, nie ako civilnú žalobu, ktorú podala osobitne ešte v roku 2018 a o ktorej Okresný súd Bratislava IV koná pod sp. zn. 10 C 35/2018.

III.

Posúdenie veci kompetenčným senátom

5. Kompetenčný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky zriadený podľa § 11 CSP prejednal predložený kompetenčný spor ako kompetenčný spor medzi súdmi, v ktorom je sporné, či vec patrí do správneho súdnictva, v zmysle § 8 ods. 1 SSP.

6. Podľa § 3 CSP súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány. Podľa § 4 CSP iné spory a veci prejednávajú a rozhodujú súdy, len ak to ustanovuje zákon. Osobitnou podkategóriou právomoci súdov sú veci, ktoré sú ustanovené v Civilnom mimosporovom poriadku a ktoré podľa jeho § 1 CMP súdy prejednávajú a rozhodujú v civilnom mimosporovom konaní. Podľa § 2 ods. 1 SSP v správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom. Podľa § 6 ods. 1 SSP správne súdy v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánu verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

7. Kompetenčný senát už vo svojej judikatúre (porov. napr. uznesenia sp. zn. 1 KO 10/2021 alebo 1 SKomp 31/2022) zdôraznil, že pre vymedzenie pojmu súkromnoprávneho sporu a súkromnej veci v zmysle § 3 CSP je zásadne rozhodujúca príslušná hmotnoprávna úprava právneho vzťahu, z ktorého vznikajú či majú vzniknúť práva alebo povinnosti, ktoré sú predmetom sporu v danej veci (podobne napr. uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 KO 3/2019, uverejnené ako judikát R 32/2019, ako aj uznesenia sp. zn. 1 KO 9/2016, 1 KO 41/2017, 1 KO 6/2018, 1 KO 15/2018, 1 KO 17/2018, 1 KO 11/2018, 1 KO 29/2018, 1 KO 7/2019, 1 KO 28/2018, 1 KO 40/2018, 1 KO 9/2019, 1 KO 11/2019, 1 KO 18/2020,

1 KO 9/2020, 1 KO 26/2020 alebo 1 KO 7/2021). Opačný názor, ktorý bol v uzneseniach kompetenčného senátu ojedinele vyslovený a podľa ktorého by pre posúdenie právomoci mal byť rozhodný výlučne petit (napr. pre určovacie petity porov. uznesenia sp. zn. 1 KO 29/2017, 1 KO 48/2017, 1 KO 47/2017 a 1 KO 43/2017, resp. pre petit o zaplatenie peňažnej sumy 1 KO 12/2020), nemožno akceptovať. Robil by totiž rozhraničenie pôsobnosti civilných súdov a správnych súdov, ale v konečnom dôsledku aj právomoci súdov a iných orgánov verejnej moci závislým od ľubovôle žalobcu (navrhovateľa). Ten by si tak mohol voľbou vhodného žalobného petitu (napr. určovacieho alebo o zaplatenie peňažnej sumy) „vyberať“, kto o jeho práve alebo povinnosti rozhodne. To však odporuje zneniam § 3 a 4 CSP a § 2 a 6 SSP, ktoré túto právomoc vymedzujú na základe objektívnych charakteristík jednotlivých právnych vzťahov.

8. Prerokovaná vec je však špecifická tým, že jej predmetom je náhrada za vyvlastnenie. Podľa § 1 zákona č. 282/2015 Z. z. je predmetom tohto zákona odňatie vlastníckeho práva, obmedzenie vlastníckeho práva k pozemku alebo ku stavbe, zriadenie, obmedzenie, zrušenie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu k pozemku alebo ku stavbe, obmedzenie, zrušenie práv tretích osôb k pozemku alebo ku stavbe, ak je to nevyhnutné pre uskutočnenie stavby alebo opatrenia v nevyhnutnej miere, vo verejnom záujme a na účel podľa osobitných zákonov a za primeranú náhradu. Podľa § 4 ods. 1 cit. zák. vyvlastnenému (t. j. tomu, komu sa odníma alebo obmedzuje jeho právo) patrí za vyvlastnenie primeraná náhrada, ktorú podľa § 6 ods. 1 a 2 cit. zák. poskytuje vyvlastniateľ (t. j. ten, kto má mať z vyvlastnenia právo). Podľa § 13 ods. 1 cit. zák. rozhoduje o vyvlastnení vyvlastňovací orgán, a to rozhodnutím so samostatným výrokom o vyvlastnení a samostatným výrokom o náhrade za vyvlastnenie a spôsob jej uplatnenia. Podľa § 13 ods. 3 cit. zák. výrokom o náhrade vyvlastňovací orgán jednak určí primeranú náhradu, jednak rozhodne o prihlásených nárokoch iných osôb. Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 282/2015 Z. z. je na preskúmanie tohto výroku príslušný súd na základe žaloby. Zároveň však z § 13 ods. 3 písm. a) in fine cit. zák. vyplýva, že vyvlastňovací orgán s požiadavkou na vyššiu náhradu za vyvlastnenie odkáže vyvlastneného na súd.

9. Z citovaných ustanovení tak predovšetkým vyplýva, že nárok na zaplatenie náhrady za vyvlastnenie je vo svojej podstate súkromnoprávnym nárokom na plnenie, ktorý vzniká medzi pôvodným vlastníkom alebo iným oprávneným z príslušného práva (vyvlastneným) a novým vlastníkom, resp. tým, kto bude mať z vyvlastnenia prospech (vyvlastniateľom). To napokon zodpovedá aj ustanoveniu § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré možnosť vyvlastnenia za náhradu upravuje ako súčasť obsahu vlastníckeho práva vlastníka a nárokov, ktoré z vlastníckeho práva vyplývajú. O tomto súkromnoprávnom nároku však na základe § 13 ods. 1 a 3 zákona č. 282/2015 Z. z. rozhoduje v prvom rade vyvlastňovací orgán, ktorým je podľa § 7 cit. zák. okresný úrad v sídle kraja. Okresný úrad je orgánom štátnej správy (porov. § 2 ods. 1 zákona č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy), v dôsledku čoho je podľa § 4 písm. a) SSP orgánom verejnej správy a jeho rozhodnutia a opatrenia môžu byť podľa § 2 ods. 1 a § 6 SSP predmetom prieskumu v správnom súdnictve. Z § 18 ods. 1 zákona č. 282/2015 Z. z. napokon vyplýva, že vo vyvlastňovacom konaní sa postupuje podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov, takže jeho výsledkom je rozhodnutie v zmysle § 3 ods. 1 písm. b) SSP. Výrok tohto rozhodnutia o náhrade za vyvlastnenie je potom v zmysle výslovného ustanovenia § 14 ods. 2 zákona č. 282/2015 Z. z. preskúmateľný v správnom súdnictve na základe žaloby, ktorou je všeobecná správna žaloba podľa § 177 a nasl. SSP (porov. už cit. rozsudok najvyššieho správneho súdu sp. zn. 8 Sžk 29/2019).

10. Z uvedeného možno uzavrieť, že (v podstate súkromnoprávny) nárok na náhradu za vyvlastnenie sa môže stať predmetom dvoch samostatných súdnych konaní - na jednej strane ho možno uplatniť v civilnom sporovom konaní podľa § 13 ods. 3 písm. a) zákona č. 282/2015 Z. z. v takom rozsahu, v akom o ňom nebolo rozhodnuté v rozhodnutí o vyvlastnení. V tomto prípade ide o typický príklad tzv. následnej (konzekutívnej, delenej) právomoci, kedy právomoc súdu podľa Civilného sporového poriadku vzniká až potom, čo vo veci rozhodol orgán verejnej správy. Na druhej strane však môže byť tento nárok aj predmetom správneho súdneho konania v rozsahu, v akom bol priznaný rozhodnutím vyvlastňovacieho orgánu, pretože toto rozhodnutie možno preskúmať na základe správnej žaloby. V takomto prípade tak nie je možné rozhraničiť právomoc medzi správnym súdom a inými súdmi len na základe povahy nároku, pretože rozhodovať o ňom má (hoci aj za rôznych podmienok a v rôznom rozsahu) tak správny súd, ako aj súdy podľa § 3 CSP.

11. V takomto prípade je tak pre posúdenie právomoci predovšetkým rozhodná vôľa vyvlastneného, ktorý spôsob súdneho uplatnenia alebo kontroly tohto nároku zvolí. Pritom je potrebné vychádzať z obsahu jeho žaloby (§ 124 ods. 1 CSP, § 55 ods. 3 SSP), na základe ktorého je potrebné ustáliť, či jeho cieľom je, aby súd priamo zaviazal vyvlastniteľa na zaplatenie vyššej náhrady než vyvlastniteľovi priznal vyvlastňovací orgán podľa § 13 ods. 3 zákona č. 282/2015 Z. z. Bude teda potrebné posúdiť, či žalobný návrh (petit) smeruje priamo na platenie alebo len na preskúmanie a zrušenie vyvlastňovacieho rozhodnutia a či žalovaný je priamo vyvlastniteľ, ktorý je podľa citovaného § 6 ods. 1 a 2 cit. zák. povinným (dlžníkom) z vyvlastňovacej náhrady, alebo len vyvlastňovací orgán, prípadne odvolací orgán. Naopak, len výnimočne možno právomoc odvodzovať od rozsahu a predmetu uplatnených námietok: otázka, či určitá námietka je v určitom konaní prípustná, totiž nie je otázkou právomoci súdu, ale otázka meritórna, od ktorej závisí, či príslušná žaloba môže mať úspech alebo nie. Koniec koncov, tak ako v správnej žalobe môže žalobca ako žalobný bod namietat', že určité procesné pochybenia orgánu verejnej správy sú relevantné práve preto, že vyústili do nízkej vyvlastňovacej náhrady, tak zasa v žalobe o zaplatenie vyššej náhrady podľa § 13 ods. 3 písm. a) zákona č. 282/2015 Z. z. možno namietat', že príliš nízka vyvlastňovacia náhrada bol práve dôsledkom takýchto procesných pochybení. Inak povedané, námietky, ktoré možno v jednom a v druhom konaní uplatňovať, sa čiastočne prekrývajú, a tak samy osebe nemôžu určovať, či vec patrí do právomoci správnych súdov alebo súdov v civilnom sporovom konaní.

12. V tu prerokúvanej veci žalobkyňa - zastúpená advokátom - podala na správnom súde žalobu, ktorú výslovne označila ako „Správna žaloba“ podľa § 177 SSP, ktorú smerovala proti vyvlastňovaciemu orgánu a v ktorej sa vyslovene domáhala zrušenia výroku II vyvlastňovacieho rozhodnutia z 24. apríla 2018. Sám krajský súd túto žalobu najskôr prejednal ako správnu žalobu a ani najvyšší správny súd nijako nespochybnil, že by sa táto žaloba mala posudzovať ako žaloba, ktorá by patrila do právomoci súdov v civilnom sporovom konaní podľa § 3 a 4 CSP. Za daných okolností ani kompetenčný senát nemá žiadne pochybnosti o tom, že podanou žalobou sa žalobkyňa domáha preskúmania rozhodnutia vyvlastňovacieho orgánu, teda rozhodnutia orgánu verejnej správy. To napokon potvrdila aj sama žalobkyňa v podaní, ktoré doručila Okresnému súdu Bratislava IV 2. augusta 2022. Prejednanie takejto žaloby tak podľa § 6 ods. 1 a ods. 2 písm. a) SSP patrí do právomoci správnych súdov.

IV.

Záver

13. Zo všetkých uvedených dôvodov tak kompetenčný senát dospel k záveru, že Okresný súd Bratislava IV opodstatnene vyslovil nesúhlas s tým, že mu Krajský súd v Prešove postúpil prerokúvanú vec. Preto podľa § 8 ods. 1 SSP vyslovil, že na prejednanie veci je daná právomoc správnych súdov.

14. Podľa § 11 ods. 1 druhej vety CSP v spojení s § 8 ods. 1 SSP sú všetky sudy týmto rozhodnutím viazané, čo znamená, že sú v ďalšom konaní v prerokúvanej veci povinné vychádzať z právneho názoru, že jej prejednanie patrí do právomoci správnych súdov. Preto nemôžu žiadne svoje rozhodnutie založiť na opačnom právnom názore, teda že by táto vec do právomoci správnych súdov nepatrila.

15. Toto uznesenie bolo prijaté pomerom hlasov 8 : 0 (jednomyseľne).

Poučenie :

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.